

BIULETYN OGRODÓW BOTANICZNYCH - HISTORIA I PERSPEKTYWY

Botanic Gardens Bulletin - History and perspectives

Aleksander ŁUKASIEWICZ*, Jerzy PUCHALSKI**

* Ogród Botaniczny Uniwersytetu im. A. Mickiewicza, ul. Dąbrowskiego 165, 60-594 Poznań

** Ogród Botaniczny Polskiej Akademii Nauk, ul. Prawdziwka 2, 02-973 Warszawa-Powsin

Środowisko polskich botaników zawsze widziało potrzebę istnienia specjalnego wydawnictwa periodycznego poświęconego ogrodom botanicznym i arboretom w Polsce. Już w 1953 roku z inicjatywy ówczesnego przewodniczącego Komitetu Botaniki Polskiej Akademii Nauk Profesora Władysława Szafera na posiedzeniu Komitetu w Krakowie w dniu 30 września z udziałem kierowników wszystkich polskich ogrodów botanicznych zdecydowano o utworzeniu specjalnego działu pod nazwą **Biuletyn Ogrodów Botanicznych** w czasopiśmie Polskiego Towarzystwa Botanicznego **Acta Societatis Botanicorum Poloniae**. Redaktorem tego specjalnego działu poświęconego ogrodom botanicznym była od samego początku doc. dr hab. Ludmiła Karpowiczowa - kierownik Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Warszawskiego.

W 1957 roku Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Botanicznego zdecydował o włączeniu **Biuletynu Ogrodów Botanicznych** do innego czasopisma Towarzystwa - **Wiadomości Botanicznych**. Biuletyn dalej był działem **Wiadomości Botanicznych**, a funkcję redaktora pełniła z dużym zaangażowaniem Docent Ludmiła Karpowiczowa. Dla **Wiadomości Botanicznych** Polskie Towarzystwo Botaniczne widziało głównie charakter referatywny. Nie mogło to dotyczyć

Biuletynu Ogrodów Botanicznych, w którym publikowane były wszelkie prace poświęcone ogrodom botanicznym i arboretom, w tym wyniki prac badawczych i różnych obserwacji prowadzonych tam nad zgromadzonymi kolekcjami roślinnymi. Informacje te o wybitnie specyficznym charakterze nie mogłyby być bowiem drukowane w innych ściśle sprofilowanych czasopismach botanicznych, lub w innych periodykach z zakresu botaniki stosowanej związanych z leśnictwem, rolnictwem, czy ogrodnictwem, których główną problematyką jest produkcja. **Biuletyn Ogrodów Botanicznych**, jako jedyny periodyk, nawet w formie działu w **Wiadomościach Botanicznych**, odgrywał bardzo istotną rolę w rozwoju ogrodów botanicznych i arboretów w Polsce. Szerzył wszelkie istotne informacje oraz propagował prowadzone tam badania. Pracownicy tych instytucji już wtedy widzieli potrzebę istnienia oddzielnego czasopisma dla ogrodów botanicznych w Polsce, podobnie jak to miało miejsce w innych krajach.

W latach 1973-1979 redaktorem **Biuletynu Ogrodów Botanicznych** był Prof. dr Bogusław Moliski - założyciel i pierwszy dyrektor Ogrodu Botanicznego Polskiej Akademii Nauk w Warszawie - Powsinie. Wydawanie **Biuletynu Ogrodów Botanicznych** miało istotne

znaczenie dla rozwoju tego najmłodszego ogrodu botanicznego w kraju.

W 1980 roku Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Botanicznego powierzył funkcję redaktora **Biuletynu** Profesorowi Aleksandrowi Łukasiewiczowi - dyrektorowi Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Jednocześnie Redakcja **Wiadomości Botanicznych** zdecydowała się rozszerzyć zakres **Biuletynu** o prace poświęcone zbiorom muzealnym i zielnikowym i nadała tej oddzielnej części nazwę **Biuletynu Ogrodów Botanicznych, Muzeów i Zbiorów**.

W tym nowym **Biuletynie**, który ukazywał się regularnie w trzech lub czterech numerach **Wiadomości Botanicznych** rocznie, publikowano głównie najnowsze wyniki prac badawczych z polskich ogrodów oraz prezentowano różne ogrody botaniczne w kraju i na świecie.

Od 1987 roku **Biuletyn Ogrodów Botanicznych, Muzeów i Zbiorów** zyskał pewną odrębność i był dalej wydawany jako część **Wiadomości Botanicznych**, lecz w formie oddzielnej wkładki z kolejnymi numerami dwa razy do roku. W latach 1987-1989 ukazało się 6 takich oddzielnych numerów **Biuletynu Ogrodów Botanicznych, Muzeów i Zbiorów**.

Pod koniec lat osiemdziesiątych wystąpiły znaczne zakłócenia w wydawaniu czasopism naukowych spowodowane brakiem środków na drukowanie publikacji naukowych w Polsce. Kłopotów nie uniknęły także czasopisma Polskiego Towarzystwa Botanicznego. Wiele z nich wydawanych było z dużym opóźnieniem. Sytuacja ta odbiła się także na losach **Biuletynu**. W 1989 roku ukazał się ostatni numer **Biuletynu Ogrodów Botanicznych, Muzeów i Zbiorów**. Pomimo wielu starań ówczesnego redaktora **Biuletynu** Profesora Aleksandra Łukasiewicza nie udało się wznowić wydawania tego periodyku polskich ogrodów botanicznych. Profesor Aleksander Łukasiewicz wielokrotnie występował w tej

sprawie do Prezesa i Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Botanicznego, również jako Przewodniczący Rady Ogrodów Botanicznych i Arboretów przy Komitecie Botaniki PAN. Pomimo licznych protestów i różnorodnych inicjatyw ze strony Rady Ogrodów i jej Przewodniczącego nie udało się wznowić wydawania **Biuletynu** jako wkładki do **Wiadomości Botanicznych**, które od 1990 roku zaczęły się ukazywać w zmienionej - nowoczesnej i atrakcyjnej formie.

W redakcji **Wiadomości Botanicznych** od 1987 roku zgromadzono ponad 30 prac przeznaczonych do druku w **Biuletynie**, które nie zostały opublikowane. W tej sytuacji Redaktor **Biuletynu** podjął dalsze starania o powołanie **Biuletynu Ogrodów Botanicznych** jako oddzielnego nowego czasopisma Polskiego Towarzystwa Botanicznego. Szczególne znaczenie miała dyskusja na Zjeździe Polskich Ogrodów Botanicznych i Arboretów, który odbył się w maju 1991 roku na terenie Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Wrocławskiego. W dyskusji tej uczestniczyli członkowie Rady Ogrodów Botanicznych i Arboretów oraz Przewodniczący Komitetu Botaniki PAN prof. dr hab. Tomasz Wodzicki. Na spotkaniu tym podkreślona została konieczność wydawania specjalnego czasopisma polskich ogrodów botanicznych oraz omówiony został jego zakres i charakter. Zgłoszone zostały także kandydatury redaktorów i Rady Redakcyjnej tego czasopisma, któremu proponowano pozostawić tradycyjną nazwę **Biuletyn Ogrodów Botanicznych**.

Dalsza dyskusja na ten temat odbyła się w dniu 11 czerwca 1991 roku na obradach Komitetu Botaniki PAN w Rogowie. Zebrani tam botanicy gorąco poparli tę inicjatywę i zaproponowali Zarządowi Głównemu Polskiego Towarzystwa Botanicznego wydawanie tego czasopisma jako nowego tytułu Towarzystwa. Pełniący od 1980 roku funkcję redaktora naczelnego **Biuletynu** Profesor Aleksander Łukasiewicz poprosił o przyjęcie Jego rezygnacji z tej funkcji, zgłaszając jednocześnie

chęć dalszego uczestnictwa w wydawaniu **Biuletynu** jako redaktor działowy i recenzent prac.

W wyniku dyskusji na zebraniu w Rogowie oraz przyjętych tam uzgodnień wysunięto kandydatury redaktorów i Rady Redakcyjnej **Biuletynu Ogrodów Botanicznych**. Funkcję redaktora naczelnego zaproponowano powierzyć Pani Doktor Hannie Werblan-Jakubiec - kierownikowi Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Warszawskiego. Profesorowie: Krystyna Kukułczanka i Aleksander Łukasiewicz wysunięci zostali jako kandydaci na członków redakcji. Profesorowi Władysławowi Bugale - dyrektorowi Instytutu Dendrologii Polskiej Akademii Nauk w Kórniku przedstawiono propozycję przewodniczenia Radzie Redakcyjnej **Biuletynu**. Przedstawiono także kandydatury na członków Rady Redakcyjnej, wśród których znaleźli się przedstawiciele ogrodów botanicznych i arboretów z Wrocławia, Łodzi, Krakowa i Rogowa.

Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Botanicznego zaakceptował propozycję Komitetu Botaniki PAN oraz Rady Ogrodów Botanicznych i Arboretów dotyczącą nowego czasopisma ogrodów botanicznych i arboretów utrzymując tradycyjną, ostatnią nazwę wkładki do **Wiadomości Botanicznych - Biuletyn Ogrodów Botanicznych, Muzeów i Zbiorów**. Czasopismo to miało się ukazywać jako rocznik.

Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Botanicznego zatwierdził także zaproponowany na zebraniu Komitetu Botaniki PAN w Rogowie skład Redakcji i Rady Redakcyjnej tego **Biuletynu**. Jednakże w związku z innymi ważnymi obowiązkami służbowymi Pani Doktor Hanna Werblan - Jakubiec zmuszona była złożyć rezygnację z funkcji redaktora naczelnego **Biuletynu**. W tej sytuacji Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Botanicznego oraz Rada Redakcyjna **Biuletynu** rozpoczęły poszukiwania nowego kandydata na tę funkcję. W marcu 1992 roku na terenie Ogrodu

Botanicznego PAN w Warszawie-Powsinie odbyło się specjalne zebranie Redakcji i Rady Redakcyjnej **Biuletynu Ogrodów Botanicznych, Muzeów i Zbiorów** z udziałem członka Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Botanicznego prof. dr hab. Stefana Zajączkowskiego. Na tym spotkaniu Doktorowi Jerzemu Puchalskiemu - dyrektorowi Ogrodu Botanicznego PAN zaproponowano funkcję redaktora naczelnego **Biuletynu**. W okresie tym Ogród Botaniczny PAN znajdował się w katastrofalnej sytuacji finansowej wynikającej z drastycznego ograniczenia środków na działalność statutową przez Komitet Badan Naukowych. Uwzględniając rolę, specjalnego, odrębnego czasopisma polskich ogrodów botanicznych, po dyskusji i ustaleniach odnośnie zakresu i objętości tego periodyku, Doktor Jerzy Puchalski zgodził się pełnić funkcję redaktora naczelnego **Biuletynu** do końca 1993 roku. Zaproponował również, by **Biuletyn Ogrodów Botanicznych, Muzeów i Zbiorów** był wydawany przez Ogród Botaniczny PAN. W okresie po marcowym spotkaniu w Powsinie Redakcja z udziałem Przewodniczącego Rady Redakcyjnej zebrała wszystkie artykuły nadesłane do **Biuletynu** i dokonała wyboru składu pierwszego tomu. Artykuły te opracowano redakcyjnie i przygotowano do składu techniką komputerową. W końcu roku 1992 Zarządowi Głównemu Polskiego Towarzystwa Botanicznego po intensywnych staraniach udało się uzyskać dotację z Komitetu Badan Naukowych na wydanie pierwszego tomu **Biuletynu Ogrodów Botanicznych, Muzeów i Zbiorów**. Dotacja ta umożliwiała wydrukowanie pierwszego zeszytu **Biuletynu** o objętości 5 arkuszy wydawniczych w nakładzie 250 egzemplarzy. Jest to pierwszy, kluczowy etap w życiu nowego czasopisma polskich ogrodów botanicznych, które - miejmy nadzieję, będzie ukazywało się dalej w ciągle ulepszanej postaci, w większej objętości oraz częściej. Obecny zeszyt jest rocznikiem, w którym znalazły się prace przesłane do redakcji

Biuletynu w latach 1987-1990. Redakcja posiada opracowane teksty pozostałych prac złożonych do druku w okresie późniejszym i liczymy, że drugi tom **Biuletynu** będzie gotowy w połowie 1993 roku. Mamy nadzieję, że w następnych latach czasopismo to będzie się ukazywało częściej, stopniowo zwiększając swoją częstotliwość do 2-3 numerów w roku. Przewidujemy także możliwość wyjścia **Biuletynu** poza teren kraju przez publikowanie części prac w języku angielskim lub też z obszernymi streszczeniami w tym języku. Zaproponujemy również Zarządowi Głównemu Polskiego Towarzystwa Botanicznego zmianę nazwy na **Biuletyn Ogrodów Botanicznych** (**Polish Botanic Gardens Bulletin** - w języku angielskim), gdyż ten krótszy tytuł lepiej oddaje charakter czasopisma.

W **Biuletynie** zamieszczane będą artykuły naukowe przedstawiające wyniki prowadzonych w ogrodach botanicznych i arboretach badań z zakresu botaniki i dziedzin pokrewnych, ze szczególnym zwróceniem uwagi na zachowanie w warunkach *ex situ* zagrożonych gatunków flory, a także inne zagadnienia jak botaniczna aklimatyzacja i introdukcja roślin, fenologia, eksperymentalna systematyka, biologia rozwoju oraz uprawa i pielęgnacja roślin w ogrodach botanicznych. Chcielibyśmy, aby w **Biuletynie** prezentowane były także inne badania o istotnym znaczeniu dla ogrodów botanicznych jak: ochrona środowiska przyrodniczego, bioindykacja zanieczyszczeń czy też informacje o nowych roślinach użytkowych. Ważne miejsce znajdą artykuły problemowe dotyczące rozwoju ogrodów botanicznych i arboretów, nie tylko w kraju, lecz i na świecie. W każdym zeszycie

przedstawione zostaną także kolejno ogrody botaniczne i arboreta w Polsce lub też ich nowe ekspozycje oraz działły. Chcemy także prezentować najciekawsze ogrody botaniczne na świecie. W **Biuletynie** powinny być także publikowane informacje dotyczące działalności dydaktycznej i popularyzacyjnej ogrodów botanicznych, w tym o różnych formach szkolenia dzieci, młodzieży i studentów.

Wydaje się, że dla ogrodów botanicznych duże znaczenie będą miały inne informacje publikowane w **Biuletynie** związane z organizacją pracy w ogrodach, prowadzeniem dokumentacji naukowo-technicznej, rejestracją kolekcji i innych zbiorów botanicznych, zakładaniem i budową ekspozycji, organizacją zwiedzania, czy też z działalnością produkcyjną i handlową.

W **Biuletynie Ogrodów Botanicznych** będą publikowane inne wiadomości z życia ogrodów botanicznych i arboretów oraz sprawozdania z konferencji, seminariów i wystaw związanych z problematyką ogrodów botanicznych, w tym sprawozdania ze zjazdów Rady Ogrodów Botanicznych i Arboretów oraz Sekcji Ogrodów Botanicznych Polskiego Towarzystwa Botanicznego. Tak jak w innych czasopismach, w **Biuletynie** zamieszczane będą recenzje książek, czasopism i innych wydawnictw interesujących ogrody botaniczne oraz wspomnienia, nekrologi i informacje o jubileuszach osób pracujących w krajowych i zagranicznych ogrodach botanicznych, czy też dla nich zasłużonych. Zamieszczane będą także ogłoszenia o mających się odbyć konferencjach, wystawach, itp. związanych z działalnością ogrodów botanicznych.